USMON NOSIR TARJIMALARIDA POETIK OBRAZLAR TRANSFORMATSIYASI: ASL NUSXA VA O‘ZBEKCHA TALQIN TAHLILI

Yuldasheva Sarvinoz Ravshan qizi
G'allaorol tumani 78-maktab, o'qituvchi

Received: 01.11.2025
Revised: 02.11.2025
Accepted: 02.11.2025

Kalit so‘zlar:
Poetik obraz, transformatsiya, tarjima, stilistika, talqin, Usmon Nosir, o‘zbek tili.

Keywords:
Poetic image, transformation, translation, stylistics, interpretation, Usmon Nosir, Uzbek language.

Ключевые слова:
Поэтический образ, трансформация, перевод, стилистика, интерпретация, Усмон Носир, узбекский язык.

Annotatsiya. Ushbu tezisda Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasi, ularning asl nusxadagi mazmuni va o‘zbekcha talqindagi ifodalanishi tahlil qilinadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, tarjima jarayonida poetik obrazlarning kontekstga moslashtirilishi va stilistik uyg‘unligi matnning o‘quvchiga yetkaziladigan mazmunini boyitadi.

Annotation. This thesis analyzes the transformation of poetic images in Usmon Nosir’s translations, focusing on their meaning in the original text and their interpretation in Uzbek. The study demonstrates that adapting poetic images to context and maintaining stylistic harmony enhances the richness of meaning conveyed to the reader.

Аннотация. В данной диссертации анализируется трансформация поэтических образов в переводах Усмона Носира, включая их смысл в оригинальном тексте и интерпретацию на узбекском языке. Исследование показывает, что адаптация поэтических образов к контексту и сохранение стилистической гармонии повышает смысловую насыщенность текста для читателя.

Kirish. Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasi, ya’ni asl nusxadagi mazmunning o‘zbekcha talqindagi ifodalanishi, tarjima nazariyasi va stilistika sohasida muhim ilmiy masala hisoblanadi, chunki poetik obrazlar matnning estetik qiymati, ruhiy ohangi va o‘quvchi ongida uyg‘otadigan taassurotini belgilaydi. Tarjima jarayonida tarjimon poetik obrazlarni kontekstga moslashtirishi, ularning stilistik va ma’no jihatlarini saqlab qolishi zarur, bu esa tarjima sifatini oshirish, matnning o‘quvchi uchun tushunarli va mazmunan boy bo‘lishini ta’minlash imkonini beradi. Usmon Nosir tarjimalari bu jihatdan o‘zbek tilining poetik imkoniyatlarini keng namoyon etadi va tarjima matnlarining estetik jihatdan boy, stilistik uyg‘un bo‘lishini ta’minlaydi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, poetik obrazlarning o‘zbek tiliga moslashtirilishi, ularning metaforik va simbolik ma’nolarini saqlab qolish, shuningdek kontekstga mos ifodalanishi matnning

o‘quvchiga yetkaziladigan ma’no samaradorligini oshiradi. Shu boisdan, ushbu tezis Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasini tizimli tahlil qilish, ularning asl nusxadagi va o‘zbekcha talqindagi ifodalanishini solishtirish, stilistik va semantik xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, natijada tarjima nazariyasi, stilistika va o‘zbek tilining poetik rivojlanishi bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi. Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasi, ya’ni asl nusxadagi ma’nolarni o‘zbek tiliga moslashtirish va stilistik uyg‘unlikni saqlash jarayoni tarjima nazariyasi va stilistika sohasida muhim ilmiy ahamiyatga ega. Poetik obrazlar matnning ruhiy ohangini belgilash, dramatik effekt yaratish va o‘quvchida estetik taassurot uyg‘otishda muhim rol o‘ynaydi. Tarjima jarayonida tarjimon poetik obrazlarning metaforik, simbolik va frazeologik xususiyatlarini aniqlab, ularni o‘zbek tilida tushunarli va mazmunan boy tarzda ifodalashi lozim. Usmon Nosir tarjimalari bunday yondashuvning yorqin namunasi bo‘lib, ular orqali matnning o‘quvchiga yetkaziladigan ma’nosi oshadi, tarjima matni stilistik jihatdan uyg‘un va estetik jihatdan boy bo‘ladi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, poetik obrazlarni kontekstga moslashtirish, ularning stilistik va semantik xususiyatlarini saqlash matnning o‘quvchi ongida yaratadigan taassurotini kuchaytiradi, tarjima sifatini oshiradi va o‘zbek tilining poetik imkoniyatlarini keng namoyon qiladi. Shu bois, ushbu tezis Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasini tizimli tahlil qilish, ularning asl nusxa va o‘zbekcha talqindagi ifodalanishini solishtirish, stilistik va semantik xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, natijada tarjima nazariyasi va o‘zbek tilining poetik rivojlanishi bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqotda Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasini o‘rganish uchun sifatli va taqqoslovchi metodlar qo‘llanildi. Tadqiqot materiali sifatida Usmon Nosir tarjimalaridagi turli janrlardagi adabiy asarlar, xususan she’rlar, hikoyalar va romanlar tanlandi, ular poetik obrazlarni o‘zbek tiliga moslashtirish jarayonida tarjimonning stilistik va leksik yondashuvlarini tahlil qilish imkonini beradi. Tadqiqot metodikasi sifatida matn tahlili, poetik obrazlarni identifikatsiya qilish va ularning asl nusxadagi ma’nosi bilan o‘zbekcha talqinidagi ifodalanishini solishtirish, kontekstual va stilistik tahlil, shuningdek metafora, simbol va frazeologik birliklarni aniqlash usullari qo‘llanildi. Tadqiqot davomida har bir poetik obrazning semantik va stilistik xususiyatlari, ularning kontekstga mosligi, metaforik va simbolik ma’nolari sistematik tarzda o‘rganildi. Shuningdek, tahlil jarayonida transformatsiya darajasi va tarjima matnidagi poetik obrazlarning estetik va mazmuniy funksiyasi baholandi. Ushbu metodologiya Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarni tizimli o‘rganish, ularning asl nusxa va o‘zbekcha talqinidagi farqlarini aniqlash, matn mazmunini va estetik qiymatini yaxshilash imkonini beradi hamda tarjima nazariyasi va stilistika sohasida yangi ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

1-Jadval. Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasi

Poetik obraz turi	Asl nusxadagi xususiyati	O‘zbekcha talqindagi transformatsiya	Matn mazmuniga ta’siri	Estetik ta’sir darajasi
Metafora	Simvolik va mavhum ma’no	Kontekstga moslashtirilgan, o‘zbek tilida tushunarli	Matnga chuqurlik va tasviriylik qo‘shadi	Yuqori
Simvol	Ramziy ma’no, kontekstga bog‘langan	Stilistik uyg‘unlik bilan ifodalangan	Matn ruhini kuchaytiradi, dramatik effekt beradi	Yuqori
Frazeologik birliklar	Asl til frazeologiyasi	O‘zbekcha ekvivalent bilan almashtirilgan	Matnni jonli va o‘quvchi uchun qiziqarli qiladi	Yuqori
Stilistik vositalar	Matn ohangini belgilaydi	O‘zbek tilida stilistik uyg‘unlik bilan saqlangan	Matn estetik va stilistik jihatdan boy bo‘ladi	Yuqori
Idiomatik ifodalar	Kontekstga xos, madaniy ma’noga ega	O‘zbek tilida mos talqin topilgan	Madaniy va lingvistik moslikni ta’minlaydi	O‘rta

Ushbu jadval Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning turli turlarini, ularning asl nusxadagi xususiyati va o‘zbekcha talqindagi transformatsiyasini tizimli tarzda ko‘rsatadi. Ko‘rinib turibdiki, metafora va simvollarning kontekstga mos talqini matnning estetik va dramatik jihatlarini oshiradi, frazeologik birliklar va stilistik vositalar esa matnni jonli, tushunarli va o‘quvchi uchun qiziqarli qiladi. Jadval tadqiqot natijalarini vizual tarzda aks ettirib, Usmon Nosir tarjimalaridagi poetik obrazlarning transformatsiyasini tizimli o‘rganishga yordam beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot muhokamasi Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasini tizimli tahlil qilishga qaratilgan bo‘lib, olingan natijalar tarjimaning sifatini oshirish va poetik mazmunning o‘quvchiga yetkazilishini yaxshilash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlar kontekstga moslashtirilgan holda, ularning stilistik va semantik xususiyatlari saqlanib, o‘zbek tilida estetik jihatdan boy va mazmunan aniqlik bilan ifodalangan. Tadqiqot davomida poetik obrazlarning asl nusxadagi metaforik va simbolik ma’nolari o‘zbekcha talqinda moslashtirilgan va bu talqin matnning ruhiy ohangini, dramatik va estetik effektini kuchaytirgan. Tadqiqot shuni ham ko‘rsatdiki, frazeologik birliklar, metaforalar va stilistik vositalarning to‘g‘ri qo‘llanilishi matnni o‘quvchi uchun tushunarli va qiziqarli qiladi, tarjima matnining adabiy-estetik qiymatini oshiradi. Shu bilan birga, poetik obrazlarning transformatsiyasi tarjima jarayonida til me’yorlariga rioya qilish, stilistik uyg‘unlikni

saqlash va o‘zbek tilining poetik imkoniyatlarini namoyon etish bo‘yicha muhim ilmiy asos yaratadi. Tadqiqot natijalari Usmon Nosir tarjimalaridagi poetik obrazlarni tizimli tahlil qilish, ularning asl nusxa va o‘zbekcha talqindagi xususiyatlarini solishtirish orqali tarjima nazariyasi va stilistika sohasida yangi ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyatini beradi va o‘quvchi uchun mazmunan boy, estetik jihatdan uyg‘un matn yaratishda samarali yondashuvni ko‘rsatadi.

Tadqiqot muhokamasi davomida Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasi natijalari batafsil tahlil qilindi va ular asl nusxadagi ma’nolarni saqlagan holda o‘zbek tilida estetik va semantik jihatdan boy tarzda ifodalanganligi aniqlangan. Jadval natijalari ko‘rsatadiki, metafora va simvollarning talqini matnning dramatik ohangini oshiradi, frazeologik birliklar esa matnni jonli va o‘quvchi uchun qiziqarli qiladi, stilistik vositalar matnning estetik uyg‘unligini mustahkamlaydi. Tadqiqot shuningdek, poetik obrazlarning kontekstga moslashtirilishi va tarjima jarayonida stilistik uyg‘unlikni saqlash matnning ruhiy ta’sirini kuchaytiradi, o‘quvchida mazmunan boy va hissiy jihatdan ta’sirli taassurot uyg‘otadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Usmon Nosir tarjimalarida idiomatik va frazeologik birliklarning transformatsiyasi nafaqat matnning madaniy mosligini ta’minlaydi, balki o‘zbek tilining poetik resurslarini samarali qo‘llash imkonini yaratadi. Shuningdek, poetik obrazlarning transformatsiyasi tarjima sifatini oshirish, tarjima matnini o‘quvchi uchun tushunarli, estetik va mazmunan boy qilish bo‘yicha muhim ilmiy va amaliy natijalarni beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, poetik obrazlarni tizimli tahlil qilish, ularning asl nusxa va o‘zbekcha talqindagi xususiyatlarini solishtirish orqali tarjima nazariyasi va stilistika sohasida yangi ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish, tarjima matnlarini boyitish va o‘quvchi uchun mazmunan boy matn yaratishda samarali yondashuvni ko‘rsatadi. Shu bilan birga, tadqiqot Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasini o‘rganish orqali tarjima jarayonida til me’yorlariga rioya qilish, stilistik uyg‘unlikni saqlash va o‘zbek tilining poetik imkoniyatlarini namoyon etish bo‘yicha muhim ilmiy asos yaratadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarning transformatsiyasini tizimli tahlil qilishga qaratilgan bo‘lib, olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, tarjimalarda poetik obrazlar kontekstga moslashtirilgan holda, stilistik va semantik xususiyatlari saqlanib, o‘zbek tilida estetik jihatdan boy va mazmunan aniqlik bilan ifodalangan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, frazeologik birliklar, metaforalar, stilistik vositalar va poetik obrazlarning uyg‘un qo‘llanilishi matnning ruhiy ohangini kuchaytiradi, dramatik va estetik effekt yaratadi hamda tarjima matnini o‘quvchi uchun tushunarli va qiziqarli qiladi. Shuningdek, poetik obrazlarning transformatsiyasi tarjima jarayonida til me’yorlariga rioya qilish, stilistik uyg‘unlikni saqlash va o‘zbek tilining poetik imkoniyatlarini namoyon etish bo‘yicha muhim ilmiy asos yaratadi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari Usmon Nosir tarjimalarida poetik obrazlarni tizimli tahlil qilish, ularning asl nusxa va o‘zbekcha talqindagi xususiyatlarini solishtirish orqali tarjima nazariyasi va stilistika sohasida yangi ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish, shuningdek o‘quvchi uchun

mazmunan boy va estetik jihatdan uyg‘un matn yaratishda samarali yondashuvni namoyon qilish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Nosir, U. (1995). Tanlangan tarjimalar. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Matbuot.
2. Karimov, A. (2008). Tarjima nazariyasi va poetik obrazlar transformatsiyasi. Toshkent: Fan.
3. Tursunov, S. (2013). Poetik obrazlar va frazeologik birliklar tarjimada. Toshkent: Universitet Nashriyoti.
4. Abdurahmonov, R. (2016). O‘zbek tilida stilistika va tarjima metodologiyasi. Toshkent: O‘qituvchi.
5. Rahimova, L. (2019). Tarjima sifatini oshirishda poetik obrazlarning roli. Toshkent: Fan va Ta’lim.